Autor Guste Santini
Utorak, 26 Ožujak 2013 18:24

Hrvatska drži na ugaru gotovo milijun hektara zemljišta ili, ako vam je draže, 10.000 kvadratnih kilometara. Nije za vjerovati ali je upravo tako. Dosadašnji sustav po kojem je lokalna uprava i samouprava raspolagala zemljištem, smatraju vladajući, nije dao zadovoljavajuće rezultate. Umjesto dosadašnjeg načina država će iz jednog mjesta upravljati državnim zemljišnim fonodom, pa će, ističu vladajući, transparentno izvršiti raspodjelu po modelu višegodišnjeg najma. Oporba i lokalna uprava i samouprava, posebno Istarska županija, protestira i traži izmjenu Zakona. Vldajući, po svemu sudeći, neće reagirati.
Tako, po neznam koji put, ozbiljna pitanja ponovno se politikantski raspravljaju i neće, po prirodi stvari, dati zadovoljavajućeg odgovora. Na žalost pitanje tko će raspodjeljivati državnu zemlju tek dio pitanja: kuda ide hrvatski agrar?
U prethodnom sustavu na uspješne poljoprivrednike nije se blagonaklono gledalo. Zemljišni maksimum od 10 hektara po kućanstvu, odnosno 20 hektara u brdskim djelovima, nije mogao pratiti razvoj i implementaciju znanosti u poljoprivrednoj djelatnosti. Što više stalna djeljenja pojedinih zemljišta, uslijed tradicionalnog sustava nasljeđivanja, onemogućavala su učinkovito upravljanje zemljištem bez obzira koliki bio zemljišni maksimum. Naprosto je nemoguće, recimo u Zagorju, naći u komadu zemljište od jednog hektara. Kako domaćinstva stare tako se smanjuje površina obradive zemlje. Ministar Linić, kao što je najavljeno, namjerava oporezovati zemlju koja nije u gospodarskoj funkciji. Tako će staro domaćinstvo, recimo bračni par od sedamdesetak godina, dio socijalne pomoći ili svoje, zanemarivo niske, mirovine morati izdvajati, ukoliko se izglasa najvljeni zakon, kako bi podmirili svoju poreznu obvezu. Jasno da sve skupa nema smisla. Međutim, mnoge odluke u Lijepoj našoj nemaju smisla.
Povijest SAD-a nas uči da su zemljišta bila u vlasništvu lokalne uprave i samouprave. Dakle, od jedinice, 36 kvadratnih milja ili 100 kilometara, dvije kvadratne milje su bile izdvojene za državu, obrazovni sustav je prošao znatno bolje i od 36 kvadratnih milja dobio je 4 kvadratne milje, dok se je preostali dio dijelio domaćinstvima. Tako je država za svoje projekte osigurala potrebnu površinu, obrazvoni sustav je naplaćivao rentu, a domaćinstva su mogla dobiti po preferencijalnim uvjetima 160 akara zemlje ili nešto više od 64 hektara zemlje. Prvobitna akumulacija kapitala je funkciorala pa su se u priču, po prirodi stvari, uljučili investitori koji su značajno - nakon prve raspodjele, a ponekad i prije nje same – određivali cijenu zemljišta. U Njemačkoj se od davnina nije djelila zemlja. I konačno, što nije najmanje važno, nezamisliv je kapitalistički sustav ako zemlja nije roba.
Problem hrvatske poljoprivrede je u politizaciji ili, što je isto, izostanku jasno defniranih ciljeva. Naime, od osamostaljenja znali i željeli smo da postanemo punopravna članica EU što će se konačno ostvariti. Nadalje, znali smo kako funkcionira poljoprivreda u EU. Ako nam je to bilo poznato, morali smo znati kako restrukturirati poljoprivredu da bi bila konkurentna poljoprivredama drugih zemalja. Umjesto toga, po staroj dobroj hrvatskoj navadi, politika je poljoprivredu tretirala kao rezervat kojem će se nešto dati kako bi poljoprivredni građani glasali za njihove političke stranke. Svi su izgubili. Poljoprivrednici se nisu pripremili za ulazak u EU. Političari će izgubiati kada ima glasaći sa sela okrenu leđa. Ta i takva politika onemogućila je restrukturiranje poljoprivrede. Sada, kao i početkom devedesetih godina, imamo racjepkano poljoprivredno zemljište, bez mogućnosti bilo kakvog upravljanja ovom vrlo zahtjevnom i, od vremenskih uvjeta, ovisnom djelatnošću. Navodnjavanje je riječ koja se je koristila samo prilikom predizbornih kampanja ili katastrofalnih suša. Komasacija i regionalizacija poljoprivrede su nepoznati pojmovi. Institut robnih rezervi, poznat od Faraonovog sna, ne postoji. Sve u svemu tragično stanje u djelatnosti u kojoj bi Hrvatska, s obzirom na turizam i mali broj

stanovnika, morala ostvarivati značajne izvozne suficite. Umjesto suficita imamo deficite, ma koliko mi šutjeli o tome.
I sada dolazimo do dijela zašto je centralna vlast u pravu kada želi centralizirati upravljanjem svojeg zemljišta u gotovo jednakoj mjeri u kojoj ima pravo i lokalna uprava i samouprava. „Kvaka 22“ je u slijedećem. U normalnim uvjetima lokalna uprava i samouprava morala bi upravljati državnom zemljom na svome području. Jednako tako morali bi joj pripadati i prihodi koji se ostvaruju iznajmljivanjem te zemlje. U normalnim uvjetima, postojanje rajonizacije i modela okrupnjavanja posjeda, lokalna uprava i samouprava mogla bi provoditi svoju agrarnu politiku i na bazi interakcije, nekada se to zvalo susretno planiranje, s ministarstvima dinamizirati poljoprivrednu i prerađivačku proizvodnju. Međutim, u uvjetima kada imamo na stotine općina i gradova, zalažem se za 60 općina i gradova, lokalna uprava i samouprava nije kadrovski osposobljena da planira svoj i ukupni društveni razvoj. To se najbolje vidi po spremnosti lokalne uprave i samouprave u korištenju poticajnih fondova iz EU. Tako će „grijeh propusta“, izostanak restrukturiranja lokalne uprave i samouprave zbog političkih ciljeva, rezultirati dodatnim traumama, posebice u manje razvijenim regijama Lijepe naše. Prema tome, tko će raspolagati postojećim državnim fonodom zemljišta je važno. Jednako je važno da to čini lokalna razina, ali tek onda kada se osposobi za učinkovito obavljanje tog zadatka. Drugim riječima, lokalna uprava i samouprava mora postati učinkovitija od države, što, na žalost, danas nije.